

Magdalena WOŚ

Uniwersytet Rzeszowski

ŁAMIGŁÓWKI ONLINE W NAUCZANIU JĘZYKA ROSYJSKIEGO NA STUDIACH RUSYCYSTYCZNYCH

Słowa kluczowe: metody aktywizujące, metodyka nauczania języków obcych, łamigłówki, zagadki

W dobie wciąż rozwijających się technologii informacyjno-komunikacyjnych niemożliwe jest zarówno nauczanie, jak i uczenie się języków obcych bez odwoływania się do nowoczesnych, często multimedialnych i interaktywnych, środków dydaktycznych. Na lekcjach i zajęciach językowych oraz w samodzielnej pracy coraz częściej, obok tradycyjnego podręcznika, nauczyciele i uczący się wykorzystują rozmaite narzędzia technologii informacyjnej: płyty CD, DVD, komputery, tablety, telefony komórkowe, projektory, tablice interaktywne i in. W celu podniesienia efektywności i atrakcyjności zajęć językowych coraz powszechniej stosuje się prezentacje multimedialne, filmy wideo (w tym animowane), demotywatory, gry i zabawy językowe, podcasty, audiobooki, fragmenty autentycznych materiałów o charakterze publicystycznym zaczerpnięte z serwisów informacyjnych radiowych, telewizyjnych czy też pochodzące z Internetu albo prasy, fragmenty forów internetowych, blogów, jak również materiały z serwisów społecznościowych czy słowniki multimedialne. Internet to skarbnica wiedzy, pomysłów i inspiracji zarówno dla nauczycieli, jak i uczących się na wszystkich poziomach znajomości języka obcego (L2), to narzędzie umożliwiające maksymalną efektywność procesu dydaktycznego (Szczukin 2003: 307). Dostęp do nowoczesnych, atrakcyjnych, interesujących i aktywizujących materiałów w językach obcych, w tym w języku rosyjskim, jest nieograniczony.

W niniejszym artykule przedstawione zostaną zalety wykorzystywania materiałów dydaktycznych w postaci łamigłówek, quizów, zagadek, szarad i rebusów na zajęciach praktycznej nauki języka rosyjskiego na studiach wyższych, z od-

powiednimi przykładami. W celu łatwiejszego odnalezienia stosownych łamigłówek w zasobach Internetu podane zostaną przykładowe linki do stron zawierających atrakcyjne egzemplifikacje w języku rosyjskim, jak również przytoczone zostaną frazy, tytuły, które można wpisać w wyszukiwarkę, by z zasobów sieci Internet pozyskać najciekawsze materiały.

W przyszłości autor niniejszego artykułu planuje systematycznie, zgodnie z tematyką zajęć na danym kursie, wykorzystywać różnego rodzaju rebusy, szarady, zagadki i łamigłówki i zbadać, czy potencjalne walory edukacyjne: dydaktyczne, estetyczne i poznawcze mają szansę przełożyć się na wzrost motywacji, zaangażowania studentów w aktywną pracę na zajęciach i samodzielną w domu, jak również czy wykorzystywanie wspomnianych środków może wspomóc proces przyswajania języka rosyjskiego, np. poprzez ubogacenie zasobu słownikowego uczących się, usystematyzowanie ich wiedzy, pogłębienie kompetencji językowo-komunikacyjnych, wypracowanie nawyków posługiwania się językiem rosyjskim czy chociażby poprzez wzrost koncentracji i chęci uczenia się.

Poszukiwanie atrakcyjnych, ciekawych, nieszablonowych, nowoczesnych i współczesnych form pracy na zajęciach języków obcych jest wyzwaniem dla nauczycieli, dydaktyków, wykładowców kształcących na wszystkich poziomach i w różnego typu szkołach i placówkach, a aktywizowanie i motywowanie uczących się stanowi wciąż powszechny i nieodłączny element akwizycji języka obcego.

Z punktu widzenia metodyki nauczania języków obcych doskonałym narzędziem podnoszącym efektywność, jak również pobudzającym motywację uczących się, wspierającym ich zaangażowanie w proces opanowywania języka docelowego, dążenie do utrzymania aktywnej i otwartej postawy jest dydaktyczna gra językowa (Mierzwa 2011: 104).

Terminem *gra dydaktyczna* przyjęto określać swego rodzaju ćwiczenie sytuacyjne, formę aktywności mającą jednocześnie charakter zabawy, w której przestrzega się określonych zasad, reguł (Okoń 2007: 124). Gra dydaktyczna jest narzędziem podporządkowanym konkretnemu celowi dydaktycznemu (Siek-Piskozub 1994: 11) i „zakłada rozbudzenie aktywności ucznia i samodzielne rozwiązywanie przez niego postawionego problemu” (Pilch 2003: 94).

Rodzajem gier dydaktycznych stosowanych w nauczaniu języków obcych i opisanych w literaturze metodycznej są symulacyjne i niesymulacyjne *gry językowe*, czyli te formy ćwiczebne, w których dla osiągnięcia celów uczący się wykorzystują wiedzę, umiejętności i nawyki w zakresie języka obcego (Siek-Piskozub 1994: 12–16).

Jednym z przykładów niesymulacyjnych gier językowych, które można wprowadzić za lekcjach/zajęciach językowych, są *łamigłówki*, dostępne m.in. na

platformie YouTube. Na atrakcyjność pracy z wykorzystaniem autentycznych łamigłówek i zagadek problemowych ma wpływ, co pokazuje praktyka i doświadczenie autora niniejszego artykułu, obecność kolorowych, często interaktywnych obrazów, animacji, efektów dźwiękowych w postaci muzyki, melodii, jak również demonstracji poprawnej wymowy itp. Elementy zaskoczenia, napięcia, humoru zawarte w wielu łamigłówkach i rebusach wpływają na zainteresowanie uczących się i pobudzają ich wyobraźnię oraz motywację do wykonania polecenia, rozwiązania zadania, szczególnie gdy ma ono być wykonane na czas. Łamigłówki opracowane w formie filmików, dostępne na YouTube, zawierają zarówno elementy tekstu pisanego, jak i mówionego, co więcej, wykorzystują potrzebę zwiększenia koncentracji uwagi, logicznego myślenia, wnioskowania, kreatywności, odwołują się do emocji, potrzeb i pragnień człowieka, a więc sprzyjają zapamiętywaniu materiału leksykalno-gramatycznego, utrwaleniu prawidłowej wymowy i pisowni, motywują do aktywnej pracy na zajęciach języka obcego oraz do pracy samodzielnej w domu.

Wachlarz atrakcyjnych środków dydaktycznych, które obok tradycyjnych ćwiczeń i zadań z podręcznika czy skryptu mogą być stosowane na zajęciach praktycznej nauki języka rosyjskiego na poziomie studiów licencjackich czy magisterskich, jest szeroki. Oprócz filmów, piosenek, prezentacji multimedialnych warto sięgać po łamigłówki i inne zadania o charakterze problemowym, tj. językowe gry dydaktyczne, które z dobrym skutkiem mogą być stosowane zarówno w pracy z całą grupą, np. w celu wprowadzenia słownictwa, jego utrwalenia, prezentacji struktur gramatycznych itp., jak i indywidualnie, jako np. praca domowa, albo też forma przerwownika uatrakcyjnającego zajęcia czy rozgrzewka językowa na początku zajęć.

Łamigłówki mają wiele zalet. Mogą stanowić zarówno uzupełnienie wiedzy językowej i pozajęzykowej studentów, jak i wpływać na formowanie umiejętności i nawyków posługiwania się językiem rosyjskim. Umiejętnie dobrane i wykorzystane, będą wspierały proces kształtowania poszczególnych podsystemów języka (fonologicznego, morfologicznego, słownikowego, składniowego), jak również sprawności językowych (receptywnych i produktywnych). Dzięki odwoływaniu się do autentycznych językowych materiałów, jakimi są łamigłówki wraz z poleceniami do ich rozwiązania oraz wyjaśnieniami dotyczącymi poprawnej/poprawnych odpowiedzi, uzasadnieniem, dlaczego inne warianty są nieprawidłowe, niemożliwe, niedopuszczalne czy nierealne, następuje wzrost aktywności uczących się i ich ekspozycja na język docelowy. Studenci pracujący ze wspomnianymi środkami dydaktycznymi mają szansę wykorzystać teorię lingwistyczną, słownictwo i struktury w praktyce. Język obcy służy im do rozwiązywania autentycznych, niespreparowanych problemów, dochodzenia do prawdy, ma decydujące znaczenie dla uzupełnienia wiedzy o nowe środki języ-

kowe i prowadzi do powiązania materiału nowego ze starym. Umiejętność logicznego kojarzenia, przywoływania z pamięci znanych struktur językowych wpływa na proces kształtowania pamięci i skuteczność komunikacji, tj. pożytkowania, odbierania i przekazywania informacji, prawidłowego reagowania werbalnego i niewerbalnego.

Do niekwestionowanych zalet włączania gier dydaktycznych, w tym łamigłówek, do procesu akwizycji języka docelowego należy ponadto, zdaniem U. Szalast-Bytys (2011: 144–145), m.in.: aktywizowanie uczących się, pobudzanie do spontanicznych wypowiedzi w L2, motywowanie do przyjmowania aktywnej i otwartej postawy na zajęciach, uatrakcyjnienie ćwiczeń dydaktycznych, redukcja monotonii, powtarzalności, niwelowanie stresu, bariery językowej, wpływ na podświadome uczenie się, wzrost zainteresowania tematyką zajęć, poprawa koncentracji i uwagi, co przekłada się na mobilizację i żywsze tempo pracy, dynamikę, efektywność procesu dydaktycznego i większą kreatywność studentów.

Wśród wielu różnych zagadek, zadań, szarad i rebusów w bazach: Mogol TV, БУДЬ В КУРСЕ TV, AdMe.ru – Сайтотворчестве, Just Think i innych na YouTube tudzież na stronach internetowych (m.in.: <http://www.treningmozga.com/tasks.html>, <http://smart-kids.ru/golovolomki>, <https://ustaliy.ru/testi/testi-uma/zagadki-i-golovolomki/>) uczący się języka rosyjskiego, jak i nauczyciele, wykładowcy mogą odszukać łamigłówki zarówno matematyczne, geometryczne, arytmetyczne, logiczne, typowo językowe, jak i detektywistyczne czy kryminalne.

Tytuły filmików, opisy łamigłówek zachęcają do ich rozwiązania poprzez odwołanie się do emocji człowieka, pobudzenie chęci współzawodnictwa, zmierzania się z sobą samym, swoją wiedzą, umiejętnościami (m.in. umiejętnościami logicznego myślenia, analizy, syntezy), jak również z upływającym czasem (na rozwiązanie zadań użytkownik YouTube ma określony z góry czas, najczęściej 15 bądź 30 sekund). Rozwiązanie ciągu zadań, zagadek to wyzwanie (*челлендж*) i test sprawdzający szybkość reakcji na bodźce, weryfikujący pamięć i koncentrację, warunkujący „być albo nie być” [*решу (...), чтобы спастись; чтобы выжить; чтобы остаться в живых*].

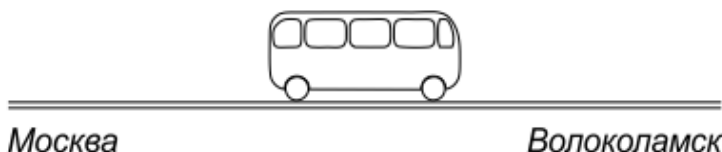
Intrygujące, tajemnicze, mistyczne, straszne, niezwykle, sprytnie, niestandardowe, podstępne – to przymiotniki, którymi autorzy opatrują zbiory łamigłówek, które umieszczają w sieci. Co więcej, w poleceniach do rozwiązania tych najtrudniejszych i najciekawszych zagadek uprzedzają, że ten, kto chce się z nimi zmierzyć, musi być gotów dokonać wielkiego wysiłku umysłowego (*напрячь мозги; проверить мозги; заставят напрячь интеллект; прокачают твой мозг; поставят тебя в тупик; сломают мозг; проверят твой интеллект; проверят твою логику*), musi być niezwykle inteligentny, mądry, bystry i sprytny [*для самых сообразительных; для настоящих Шерлоков; Если решишь (...), то у Тебя высокий интеллект; эти таинственные загадки решат только умники; 10 загадок на сообразительность; решит*

только умный; лишь гений пройдет эти тесты]. Poniżej znajdują się przykładowe opisy łamigłówek w języku rosyjskim zaczerpnięte z YouTube, które dzięki zastosowaniu wersalików, odpowiednich znaków interpunkcyjnych, wyznaczeniu czasu na wykonanie zadania, odwołaniu się do postaci bohatera opowiadań kryminalnych i powieści Arthura Conana Doyle’a, znanego detektywa Sherlocka Holmesa, jak również dzięki odpowiednio nacechowanemu słownictwu wydają się intryguować, a tym samym motywować uczących się do podjęcia dobrowolnej próby zmierzenia się z zadaniem (pisownia oryginalna).

- 5 детективных головоломок для настоящих Шерлоков. А ты решишь?;
- 6 Загадок, Которые Под Силу Только 2% Великих Мыслителей;
- ЭТИ ЗАГАДКИ НЕ РЕШАТ БОЛЬШИНСТВО ЛЮДЕЙ! 10 загадок на логику. Если решишь хотя бы 5 из этих 10 загадок, то у Тебя высокий интеллект;
- НИКТО НЕ РЕШИТ ЭТИ ГОЛОВОЛОМКИ С ПЕРВОГО РАЗА. Испытай себя!;
- ЭТИ ТАИНСТВЕННЫЕ ЗАГАДКИ решат только умники, НАСКОЛЬКО БЫСТРЫЙ У ТЕБЯ МОЗГ? 10 загадок на сообразительность
- 95% ЛЮДЕЙ ПРОВАЛЯТ ЭТОТ ТЕСТ! ЭМОДЗИ ЧЕЛЛЕНДЖ С ЗАГАДКАМИ;
- ВЫБЕРИ ПРАВИЛЬНУЮ СТОРОНУ, ЧТОБЫ ВЫЖИТЬ! Мистические загадки;
- ЗАГАДКИ ЗАБРОШЕННОГО ДОМА. Реши все головоломки, чтобы спастись;
- НАЙДИ ОТЛИЧИЕ ЗА 10 СЕКУНД. Тест на внимательность и зрительную память.

Przykładowe łamigłówki i zagadki językowo-komunikacyjne, które można wykorzystać na zajęciach językowych, to zadania utrwalające leksykę związaną ze stronami świata: *Вы отправились на задание. Вы проехали 5 км на юг, затем 5 км на запад, затем 5 км на север и оказались в том же месте, откуда начали свой путь, czy też utrwalające np. umiejętność odmiany rzeczowników przez przypadki, np. В корзине лежат четыре яблока. Как разделить их между четырьмя детьми так, чтобы каждый из них получил по яблоку, и одно яблоко осталось бы к корзине?; Как проще всего отмерить 15 минут, необходимые для варки яиц, имея под рукой семи- и одиннадцатиминутные песочные часы?; В мешке 24 кг гвоздей. Как, имея только равноплечие весы без стрелки и без гирь, отмерить 9 кг гвоздей?* Ciekawym przykładem może być wykorzystanie na zajęciach zagadek detektywistycznych, które nie tylko sformułowane są w języku rosyjskim, ale też stanowią motywację do poznania odpowiedzi i wyrażenia jej w języku rosyjskim, np.: *Посетитель ресторана обнаружил в чашке кофе муху и, подозвав официанта, попросил его принести другую чашку кофе. Едва пригубив вновь принесённую чашку,*

посетитель вне себя от ярости воскликнул: – Но это та же самая чашка кофе! Каким образом он распознал «хитрость» официанта?. Pracując z tą czy podobną zagadką na zajęciach praktycznej nauki języka rosyjskiego, można w doskonały sposób kształtować umiejętność budowania rozwiniętych i logicznych wypowiedzi w języku docelowym, studenci wymyślają i prezentują bowiem rozmaite odpowiedzi, wykorzystując przy tym liczne konstrukcje gramatyczno-leksykalne. Równie atrakcyjne mogą być łamigłówki opierające się na odkodowaniu ilustracji, schematu, wykresu czy rysunku, np.: *Школьники 3-го класса одной московской школы совершили автобусную экскурсию в Волоколамск. Один из них, рассказывая дома об этой поездке, нарисовал следующую картинку:*

Можно ли по этой картинке определить, куда идёт автобус, в Москву или в Волоколамск? Oprócz podania własnej odpowiedzi studenci mogą zostać poproszeni o krótkie omówienie i ocenę poprawności wypowiedzi kolegi i koleżanki, mogą analizować, dyskutować, spierać się i próbować wspólnie, w parach czy grupach dojść do poprawnego rozwiązania łamigłówki czy zagadki.

Selekcji łamigłówek do pracy na zajęciach powinien dokonywać wykładowca, gdyż to on odpowiedzialny jest za przebieg zajęć, realizację materiału dydaktycznego i monitorowanie postępów studentów oraz stopień osiągania przez nich celów zakładanych w momencie projektowania kursu przedmiotu praktycznej nauki języka rosyjskiego i spodziewanych wyników kształcenia. Wybór tego czy innego zestawu łamigłówek winien być uzależniony od jego atrakcyjności, wartości dydaktycznej, poprawności językowej, celu, w jakim ma zostać wykorzystany (rozgrzewka językowa, element wprowadzający strukturę gramatyczną lub słownictwo, forma przerywnika na zajęciach, element testujący zrozumienie tekstu czytanego lub słuchanego, czynnik pobudzający lub podtrzymujący motywację itp.), jak również z uwzględnieniem momentu w toku zajęć.

Celem każdego kursu językowego, niezależnie od poziomu i wieku uczących się, jest wykształcenie szeroko rozumianej kompetencji językowo-komunikacyjnej, a więc wiedzy, nawyków i umiejętności posługiwania się językiem docelowym w różnych sytuacjach. Nauczyciele na przestrzeni wieków osiągalni te cele, stosując różnorodne podejścia i rozmaite metody, techniki i narzędzia. Do najbardziej efektywnych dydaktycy i badacze (por. Dzierzgowska 2007) zaliczają aktywizujące (aktywne) metody nauczania, przy czym należy podkreślić, że atrakcyjność poszczególnych metod zmienia się wraz z kolejnymi

pokoleniami uczących się. Dzisiejsza młodzież wydaje się nie wyobrażać sobie codzienności bez dostępu do mediów, bez ciągłego bycia online. Podstawowym źródłem wiedzy o świecie dla młodego człowieka jest Internet. Nieodżowne więc wydaje się wykorzystywanie jego zalet również na zajęciach językowych, w tym na zajęciach praktycznej nauki języka rosyjskiego na studiach wyższych. Zarówno wykładowcy, jak i sami studenci coraz chętniej wybierają słowniki internetowe w miejsce tradycyjnych, jak również preferują korzystanie z książek i publikacji udostępnionych w sieci (m.in. w bibliotekach elektronicznych, internetowych, cyfrowych) niż w tradycyjnych wypożyczalniach i czytelnich. Praktyka pokazuje, że uczący się chętniej uczestniczą w zajęciach, na których, tak jak w swoim życiu codziennym, są podłączeni do sieci Web.

Jednym ze sposobów wykorzystania zasobów internetowych na zajęciach językowych, w tym na zajęciach praktycznej nauki języka rosyjskiego na studiach rusycystycznych, jest właśnie odwoływanie się do łamigłówek, zagadek i gier problemowych w języku docelowym. Pomagają one kształtować zarówno poszczególne podsystemy języka, jak i rozwijać sprawności językowe. Do niewątpliwych ich zalet możemy zaliczyć m.in.: mnogość i dostępność, która jednocześnie stwarza możliwość wielokrotnego odtwarzania, a więc tym samym powtarzania i utrwalania materiału językowego, oraz ich atrakcyjność i oddziaływanie na wszystkie zmysły. Zastosowanie zadań problemowych, szarad i łamigłówek sprzyja stworzeniu odpowiedniej atmosfery na zajęciach, wspomaga dobry kontakt z prowadzącym zajęcia, podsyca współdziałanie, ale i współzawodnictwo, rywalizację z członkami grupy, pozwala w sposób aktywny i interesujący sprawdzić umiejętności i wiedzę (nie tylko językową) studentów, wykazać się sprytem, przebiegłością. Wspomniane formy gier dydaktycznych zwiększają motywację i zainteresowanie uczących się, pobudzają ich do pracy samodzielnej oraz pracy w zespole, jak również sprzyjają zintensyfikowanemu wykorzystaniu L2 do realizacji określonego celu.

Reasumując, należy zaznaczyć, iż podnoszenie jakości kształcenia w zakresie języka rosyjskiego na studiach rusycystycznych pozostaje w ścisłym związku z aspektem wdrażania atrakcyjnych i nowoczesnych form i metod pracy, korzystania z nietypowych narzędzi i autentycznych środków dydaktycznych. Omówiony w artykule przykład językowych gier dydaktycznych, jakim są łamigłówki, wpływa w znaczący sposób na końcowy wynik procesu akwizycji języka, jaki dokonuje się na zajęciach praktycznej nauki języka rosyjskiego. Studenci poddani są oddziaływaniu polisensorycznemu, pobudzana jest ich ciekawość, motywacja i naturalna potrzeba współzawodnictwa, co przekłada się na szybkość, skuteczność i trwałość zapamiętywania materiału leksykalno-gramatycznego, jak również na efektywność nabywania kompetencji językowych.

Bibliografia

- Dzierzgowska I., 2007, *Jak uczyć metodami aktywnymi?*, Warszawa.
- Mierzwa M., 2011, *The role of Motivation in SLA*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego”. Seria Filologiczna. Glottodydaktyka 3. z. 68, s. 98–105.
- Okoń W., 2007, *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa.
- Pilch T., 2003, *Encyklopedia pedagogiczna XXI w.*, t. II, Warszawa.
- Siek-Piskozub T., 1994, *Gry i zabawy w nauczaniu języków obcych*, Warszawa.
- Szalast-Bytys U., 2011, *The role of Motivation in SLA*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego”. Seria Filologiczna. Glottodydaktyka 3, z. 68, s. 138–146.
- Азимов Э.Г., Щукин А.Н., 2010, *Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам)*, Москва.
- Щукин А.Н., 2003, *Методика преподавания русского языка как иностранного*, Москва.
- <https://www.bbc.com/russian/other-news-41001479> [6.11.2020].
- <https://ustaliy.ru/testi/testi-uma/zagadki-i-golovolomki/> [6.11.2020].
- <http://smart-kids.su/> [6.11.2020].
- https://www.youtube.com/watch?v=sKGQQOn_rJc [6.11.2020].
- <http://www.treningmozga.com/tasks.html> [6.11.2020].

PUZZLES IN TEACHING RUSSIAN AT THE UNIVERSITY LEVEL

Summary

The article presents the idea of incorporating puzzles in Russian as a foreign language acquisition at the university level. The author tries to define a notion ‘didactic puzzle’, show the advantages of using online puzzles in developing and/or testing vocabulary and grammar in various topics, encouraging students to learn effectively and to motivating them in the classroom.

Key words: didactic puzzles, language puzzles, Russian as a FL, Russian language acquisition, university level